

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

De circumstantia quomodo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

rim in mare projiciat. Secundo nec furem, qui habet animum non restituendi pecuniam, peccare hanc dilapidando, & se reddendo, impotentem restituendi. Tertio, nec voto castitatis obstrictum, si post hoc decrevit ejus inobservantiam, delinquere, si ducat uxorem, hæc omnia sunt absurda, ergo signum est, hæc & similia impossibilia ex se cum re præcepta, esse peccata etiam datâ voluntate non implendi præceptum.

Respondeo cum Lug. num. 491. negando omnes tres sequelas: quia etsi respectu violationis præcepti pro tempore præsentis se habeat concomitanter voluntas abjiciendi breviorij &c. quia pro tempore præsentis est impossibilis præcepti observantia ex vi seræ voluntatis non recitandi; at respectu temporis sequentis se habet antecedenter, & ut vera causa, nam prima voluntas non necessitat ad præcepti violationem pro tempore sequenti cum mutari possit, atque adeo observatio præcepti pro tempore sequenti est possibilis, & ideo objectio breviorij, absumptio furtivæ pecuniæ, matrimonium sunt mala, utpote voluntariè reddentia impossibilem præcepti observantiam.

De Circumstantia quomodo.

644. **Q**uæres: quid hæc circumstantia significat? an augeat, aut novam speciem actui morali superinducat.

Respondeo ad primum significare modum actionis humanæ, quo facta est videlicet actus intensionem, remissionem, tarditatem, velocitatem, libertatem, coactionem, violentiam, fraudem, in-

fidias, errorem, ignorantiam, consuetudinem, intentionem, periculum, scandalum, contemptum, continuationem, sive durationem.

Respondeo ad secundum intentio, & remissio non mutat speciem actus boni, vel mali, sed prior augeat, posterior minuit, nisi sit actus tam remissus, ut excludat perfectam deliberationem; tunc enim mortale transit in veniale, idem est de libertate per num. 592. Velocitas, & tarditas non diversificat actum.

De errore, & ignorantia vincibilis an minuat, vel augeat, aut mutet speciem consulenda sunt disputata à n. 440. ad 445. An voluntarium directum, ac indirectum in peccatis internis efficiat speciem diversam, satis potest constare ex num. 442. & seq. juncto. n. 585.

Consuetudo peccandi non mutat speciem, sed potius minuit minuendo libertatem, ita communis: at bene proximum periculum ex se malum ut notoria cum concubina cohabitatio realis, aut etiam putativa propter annexum scandalum: aliàs exponens se periculo proximo labendi non incurrit culpam distinctam à lapsu, si inter hunc, & periculum non intercedit notabilis mora, voluntas enim adeundi proximum periculum sine causa urgente est voluntas indirecta peccati Lug. de Penit. D. 16. n. 511.

645. Continuatio indicat, aut repetitionem actuum ejusdem speciei, aut durationem ejus actus longiorem: ista non variat substantiam actus: hic tamen si est bonus, est laudabiliter, ac magis meritorius, si malus est amplius demeritorius.

Hinc

Hinc secundum multos circumstantia temporis notabilis, quo perseverat actus malus est explicanda, utpote notabiliter aggravans malitiam: opinio hæc procedit in sententia Soarez, & aliorum obligantium ad confitendas circumstantias notabiliter aggravantes. Imò secundum omnes debet explicari duratio, quando aliter nequit ferri iudicium de interruptione, ac multiplicatione actuum numerica.

Repetitio actuum mortalium ejusdem rationis non variat speciem, sæpe tamen multiplicat numerum peccatorum exprimentum, uti fit, quando actus moraliter interruptitur, aut dum unus actus nequit moraliter uniri cum altero: ut si ex eodem actu libidinis cum eadem repetas copulam, aut cum distinctis forniceris, aut plures successive percutias &c.

Repetitio venialium nunquam evadit mortalis, si eorum materia non coalescit in unum, secus si coalescit, ut fit in furtis parvis frequentatis, labore modico die festo sæpe iterato, parvis comestionibus die jejuniis repetitis; in violatione penitentiae parvæ per complures dies impositæ, aut voti quinque Pater & Ave per singulos dies recitandi, dum Penitentia, & votum non est alligatum diei, seu cum die non cessat obligatio: si executio est diei alligata, seu dies præfixa ut terminus obligationis, tunc non evadet omissio mortalis per neglectum parvæ penitentiae, aut rei promissæ quia tunc omissio hujus non complet cum præcedentibus materiam gravem, prout contingit in furtis parvis, quorum illud fit mortale, cujus materia secundum se levis, prioribus addita fit notabilis.

646. Intentio variat speciem ratione finis præfixi moralis per *num. 641.* Item ratio scandalii, de quo egi à *n. 71.*

Nomine contemptus intelligitur vilipensio rei, aut personæ.

Ut sit peccatum debet esse inordinata, ac opposita æstimatione, quam meretur res, aut persona. Est materialis, aut formalis: materialis est, quando res, aut persona vilipenditur sine directa intentione parvipendendi, seu deprimendi; id contingit in omni violatione legis: formalis est, quando ista postpositio directe intenditur: ut si violes præceptum, vel consilium, aliudve agas, ut præcipiens, aut consulens parvi fiat, sive quod idem est, dum ideo peccas, quia renuis subijci superiori aut legi. Formalis contemptus non est speciale peccatum virtuti speciali oppositum; si enim contemnitur DEUS, ejus præceptum aut consilium est contra Religionem, si superior tuus, est contra observantiam illi debitam, si pater, est contra pietatem, si alia persona, eam minus æstimando, quàm par est, opponitur justitiæ.

Ex contemptus duplicis expositione liquidum est quod contemptus formalis fit modus specie mortali diversificans peccatum.

Violentia circa rem, vel personam alienam addit speciem rapinæ in furto, in fornicatione cum virgine stuprum, in violententer abducta raptum.

In copula modus innaturalis servato vase debito non est mortalis uti probabilior fert sententia cum Sanch. *lib. 9. de Matr. D. 16.* per totum, sive fiat à tergo, sive à l'erc, sive stando, sive sedendo, non enim opponitur principali fini

matrimonij, cum non impediatur generatio, estque raro periculum effusionis extra vas, & esto aliqualis fiat effusio non tamen sequitur situm hunc esse mortalem: matrix enim solet parum feminis retinere, nempe tantum, quantum sufficit ad generationem expulso reliquo.

Modus occidendi ut si occisum membratim discerpas, aut cor extrahas, adjicis speciem feritatis.

Fraus, & dolus in contractibus superaddit speciem injustitiæ, irritatque contractum, quando est circa substantiam.

De Circumstantia quando.

647. **H**æc circumstantia indicat brevitate, aut diurnitatem, aut qualitatem temporis sacri, vel non sacri. De diurnitate dictum est n. 945. de duratione, quam aliqui revocant ad circumstantiam quando.

Qualitas temporis constituit quædam peccata per se, & principaliter: ut die festo non audire missam, laborare serviliter, non jejunare certis diebus, non confiteri, & non communicare tempore statuto, celebrare divina tempore interdicti. Verum sic non est circumstantia actus peccaminosi sed per se primò constituit, ac transit in objectum, per tradita à num. 592. Unde etiam è contrario est actus specialiter honestus intuitu temporis sacri seu ob honorem mysterij eo die celebrati missæ interesse, & vicissim est actus specialiter oppositus Religioni actus malus exercitus animo inhonorandi Sacrum tempus.

Extra hos casus est communior veniorque opinio, quod circumstantia temporis sacri etiam solemnissimi non ag-

gravel notabiliter malitiam actus mali etiam atrocis, minus mutat speciem contra aliquos. Ratio: quod ex natura rei nulla appareat specialis, aut notabilis irreverentia; disparitas enim magna est inter locum sacrum, & tempus sacrum, hoc enim utpote successivum non est capax consecrationis, capax verò est locus.

Idcirco tempus per accidens dicitur sacrum ratione mysterij, quod celebratur, aut sacrarum operationum, quæ exercentur.

Hinc plurimorum opinio, quod vitia carnis diebus solennioribus, confessionis & communionis commissa contineant peculiarem malitiam saltem aggravantem, ac in confessione explicandum. Est magis pia, quam solida, alias sacerdotes celebrantes in mortalibus tenerentur fateri circumstantiam temporis celebrationis, quod non subsistit. *Lug. de Pœnit. D. 16. num. 523.* contra aliquos.

Fatetur nihilominus, & cum eo Herinx *D. 3. num. 76.* quædam peccata exercita die Veneris sancto specialem continere irreverentiam contra Religionem, ut si quis ludos publicos prout fieri solet in Bachanalibus institueret, & si quis statim post Evcharistiam sumptam fornicaretur: si enim Ecclesia agnoscat gravem irreverentiam erga Sacramentum Pœnitentiæ in sollicitatione ad turpia facta proxime post confessionem, cur non erit etiam gravis irreverentia erga Evcharistiam? si quis immediatè post eam accedat ad concubinam: sicut autem non omnia mortalia sunt graviter contra locum sacrum, ita nec omnia contra sumptam Evcharistiam.